

Tillsynsvägledning och vatten

Teresia Persson, Jordbruksverket

Bodil Aronsson Forsberg, Havs- och vattenmyndigheten

Moa Ek, Naturvårdsverket

Tillsynsvägledningens uppdrag

- Med tillsynsvägledning avses att
 1. utvärdera, följa upp och samordna tillsynen, och
 2. ge råd och stöd till tillsynsmyndigheterna.
- Vattenfrågor berör flera centrala verk...
 - Hav: Små avlopp, vattenskyddsområden
 - SJV: Läckage av växtnäring och växtskyddsmedel från jordbruksmark
 - NV: Miljöfarlig verksamhet, t ex reningsverk, dagvatten, naturtillsyn m.m.

Vad påverkar vår vägledning?

- Vi ska ha 3-åriga tillsynsvägledningsplaner:
 - Naturvårdsverket,
 - Folkhälsomyndigheten
 - Kemikalieinspektionen
 - Havs- och vattenmyndigheten
 - Jordbruksverket
- I våra TVL-planer samlar vi allt vi utlovat...
 - Nationella strategin för tillsyn enligt miljöbalken
 - Vattenmyndigheternas åtgärdsprogram
 - Nationella kontrollplanen för livsmedelskedjan (växtskyddsmedel)
 - Mer...

Nationell strategi för tillsyn enligt miljöbalken 2022-2024

- » Nyhet för 2022! Vi har aldrig tidigare haft en samlad strategi för miljöbalkstillsyn.
- » [Nationell strategi för tillsyn enligt miljöbalken \(naturvardsverket.se\)](https://naturvardsverket.se)
- » Kraftsamling så att myndigheternas samlade resurser och kompetens används effektivare, bidrar till en ökad likvärdighet i tillsynen och underlättar för planering av tillsyn.

Fokusområden

Utvalda utifrån

- 1) Angelägen tillsyn p.g.a. bristande lagefterlevnad
- 2) Angelägen tillsyn p.g.a. identifierad risk (miljö/hälsa)
- 3) Angeläget att nationell samordning sker för att tillsynen av en viss typ av verksamhet ska vara effektiv, likvärdig och rättssäker.

Framtagna av arbetsgrupper formade utifrån i huvudsak kapitlen i miljöbalken och med deltagare från nationella, regionala och lokala myndigheter.

Strategins indelning

Havs
och Vatten
myndigheten

» Tillsynsområden

- Avfall
- Förorenade områden
- Hälsoskydd
- Miljöfarliga verksamheter
 - Fordonstvättar och verkstäder
 - Uppdaterade miljöbalkstillstånd
 - Kvalitetssäkrad kontroll - vatten
 - Dagvatten
 - Små avlopp
 - Växtnäringsläckage från jordbruk och hästgårdar
- Naturtillsyn
 - Invasiva arter
 - Grunda havsvikar
- Vattenverksamhet
 - Vattenuttag
 - Vandringshinder
 - Dammar

» Antal fokusområden – Totalt 22 st

3 st

2 st

4 st

7 st

3 st

3 st

Fokusområdenas uppbyggnad

- Varje fokusområde består av:
 - Motivering
 - Effektmål
 - Preciseringar
 - Åtgärder (tillsynsvägledande myndigheter)
 - Tillsynsaktiviteter (tillsynsmyndigheterna Kn + LST + försvarsmakten)
 - Operativa mål
 - Uppföljning

Vad och hur gör man som tillsynsmyndighet?

» [Att använda strategin \(naturvardsverket.se\)](https://naturvardsverket.se)

1. Lista fokusområden med tillsynsaktiviteter där det finns ett tillsynsansvar

2. Vilka av dessa ryms inom den planerade tillsynen? Vilka är nya för er?

3. Bedöm och anpassa den planerade tillsynen

4. Bedöm och prioritera nya aktiviteter, gör en sammanvägd bedömning med övrig tillsyn

5. Dokumentera i tillsynsplan

Nationell strategi för miljöbalkstillsynen 2022-2024							
Länk till strategin på webben							
Tillsynsområde	Fokusområde	Åtgärder	Tillsynsaktiviteter	Operativa mål	År	Ansvärlig myndighet Obs. läs kommentar	Planerar att genomföra
Naturtillsyn	Invasiva främmande arter		Uppsökande tillsyn på exp		2023, 2024	Länsstyrelse	Välj i rullistan
			Uppsökande tillsyn av zoc		2023, 2024	Länsstyrelse	Välj i rullistan
				Minst 60 % av de	2022, 2023, 2024	Länsstyrelse	
	Påverkan på naturvärden i grunda k	Länsstyrelserna genomför årligen kunskapshöjande aktiviteter för k			2022, 2023, 2024	Länsstyrelse	Välj i rullistan
			Tillsynsmyndigheten samr		2022	Kommun och länsstyrelse	Välj i rullistan
			Tillsynsmyndigheten följ		2023, 2024	Kommun och länsstyrelse	Välj i rullistan
			Tillsynsmyndigheten följ		2022, 2023, 2024	Kommun och länsstyrelse	Välj i rullistan
			Tillsynsmyndigheten plan		2023, 2024	Kommun och länsstyrelse	Välj i rullistan
				Minst 30 % av ne	2022, 2023, 2024	Kommun och länsstyrelse	
				Minst 10 % av giv	2022, 2023, 2024	Kommun och länsstyrelse	
	Påverkan på naturvärden i jordbruk	Länsstyrelserna tar fram ett geografiskt prioritering Länsstyrelserna informerar kommunerna om hur c			2022, 2023	Länsstyrelse	Välj i rullistan
					2022, 2023, 2024	Länsstyrelse	Välj i rullistan
			Planerad riskbaserad tillsyn		2022, 2023, 2024	Länsstyrelse	Välj i rullistan
			Nekade dispenser enligt J		2022, 2023, 2024	Länsstyrelse	Välj i rullistan
				Minst 10 % av tid	2022, 2023, 2024	Länsstyrelse	
				Minst 50 % av de	2022, 2023, 2024	Länsstyrelse	
				Minst 75 % av ne	2022, 2023, 2024	Länsstyrelse	
	Uppdaterade miljöbalkstillstånd		Tillsynsmyndigheterna ka		2022, 2023	Kommun och länsstyrelse	Välj i rullistan
			Tillsynsmyndigheterna be		2023, 2024	Kommun och länsstyrelse	Välj i rullistan

Tillsynsvägledning 2022-2024

Havs
och Vatten
myndigheten

Plan för tillsynsvägledning inom miljöbalkens område för
åren 2022-2024 (havochvatten.se)

Enskilda avlopp

Havs- och vattenmyndigheten, åtgärd 1: Tillsynsvägledning små avlopp

Havs- och vattenmyndigheten ska i frågor kring prövning och tillsyn av små avlopp fortsätta att utveckla sin vägledning till länsstyrelser och kommuner om vilka åtgärder som behöver genomföras för att miljökvalitetsnormerna för yt- och grundvatten ska kunna följas.

Åtgärden ska påbörjas omgående och genomföras löpande.

FOKUSOMRÅDE NATIONELL STRATEGI

Riskbaserad tillsyn, de avloppsanläggningar som har störst negativ påverkan på människors hälsa och miljön får tätare tillsynsintervall /tillsynas först.

- ☐ Uppdaterad vägledning om tillsyn
- ☐ Webbinarier med tema registervård och riskbaserad tillsyn

Vattenverksamheter

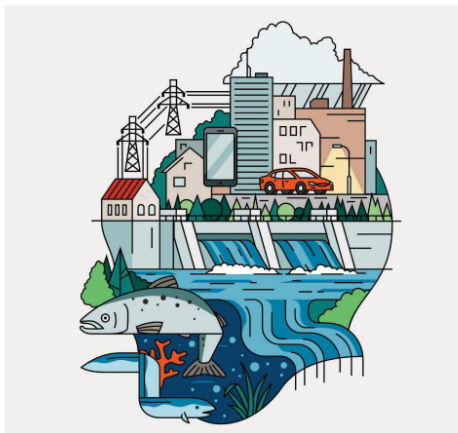
Havs
och Vatten
myndigheten

Energimyndigheten

SVENSKA
KRAFTNÄT

Förslag till nationell plan för omprövning av vattenkraft

Med beskrivning av vattenmiljö och effektiv tillgång till vattenkraftsel samt identifierade behov för fortsatt arbete

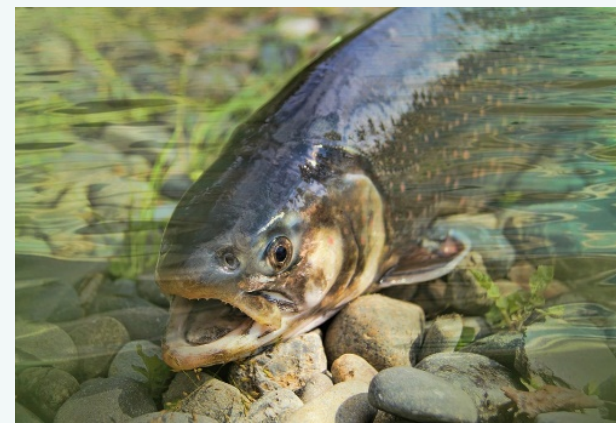
Havs
och Vatten
myndigheten

FOKUSOMRÅDE NATIONELL STRATEGI

Vattenanläggningar som är vandringshinder. Genom att utföra tillsynsinsatser på andra vattenanläggningar som påverkar konnektiviteten i de vattendrag/sjöar som omfattas av en prövningsgrupp i NAP kan miljönyttan av omprövningarna enligt NAP öka.

- ☐ Uppdaterad vägledning
- ☐ Webbinarier med tema vandringshinder
- ☐ Tillsynsprojekt

- ☐ Handläggarrträff vattenkraftverk och dammar

Vattenverksamheter

» Ur HaVs regleringsbrev 2022

Utvecklad tillsynsvägledning i fråga om tillsyn av vattenuttag

Havs- och vattenmyndigheten ska utveckla tillsynsvägledningen till länsstyrelserna i fråga om tillsyn av verksamheter med vattenuttag. Detta innefattar bl.a. en inventering av vattenuttag och att ta fram vägledning. Uppdraget ska genomföras med stöd av **Sveriges geologiska undersökning** och i dialog med **SMHI**. Myndigheten ska redovisa resultatet av inventeringen och den utvecklade vägledningen till Regeringskansliet den 31 januari 2023.

FOKUSOMRÅDE NATIONELL STRATEGI

Det finns ett mycket stort antal vattenuttag och därför är det viktigt att länsstyrelserna har en förmåga att prioritera tillsynsresurserna där de gör bäst nytta.

- ☐ Stöd i prioritering av tillsynsobjekt med avseende på vattenuttag
- ☐ Förberedelsematerial för tillsyn av vattenuttag (tas fram i samråd med länsstyrelserna) t ex handläggarsöd med checklistor, särskilt fokus på bortledning av grundvatten
- ☐ Tillsynsprojekt

Vattenskyddsområden

Havs
och Vatten
myndigheten

Havs- och vattenmyndigheten, åtgärd 5: Vägledning för vattenskyddsområden

Havs- och vattenmyndigheten ska utveckla och upprätthålla vägledning för länsstyrelsernas och kommunernas arbete med långsiktigt skydd av dricksvattentäkter. Havs- och vattenmyndigheten behöver särskilt uppdatera och upprätthålla:

- a) vägledning för inrättande, tillsyn och förvaltning av vattenskyddsområden,
- b) vägledning kring framtagande och uppdatering av regionala vattenförsörjningsplaner.

Åtgärden ska ske i samråd med kommuner, länsstyrelser, Boverket och Sveriges geologiska undersökning.

Åtgärden ska genomföras löpande.

☐ Riktad kunskapshöjande insats om nya föreskrifter om skydd mot mark- och vattenförorening från brandfarlig vätska och spillolja, NFS 2021:10

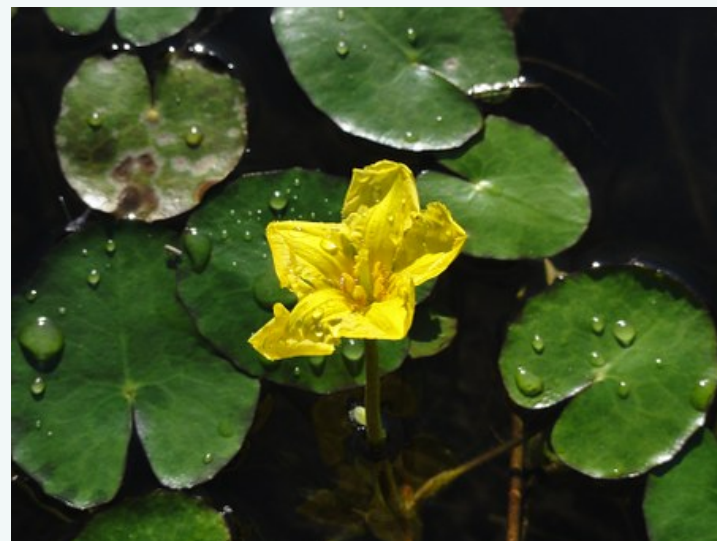

Invasiva främmande arter i vatten

FOKUSOMRÅDE NATIONELL STRATEGI (tillsammans med NV)

Arbetet med IAS är under uppbyggnad och nationellt perspektiv är viktigt för att lagstiftningen ska få genomslag och för att bekämpningsåtgärder ska leda till minskad spridning i landet. Tillsyn som bedrivs ändamålsenligt i inriktning och metodik kan bidra till att höja medvetandenivån och få fram praxis.

- ☐ Vägledning för tillsyn av zoo- och trädgårdshandel med avseende på hantering av IAS och vattenlevande arter
- ☐ Handläggarsöd i prioritering av tillsyn och tillsynsobjekt med avseende på IAS
- ☐ Tillsynsprojekt zoo- och trädgårdshandel

Dumpning och muddring

□ Handläggarräff för att dela kunskap och erfarenheter mellan Havs- och vattenmyndigheten och Länsstyrelsernas handläggare

Havs
och Vatten
myndigheten

MKN vatten

□ Vägledning för tillsyn och prövning med avseende på miljökvalitetsnormerna för ytvatten och havsmiljön. Vägledningen om vattenverksamhet och MKN uppdateras.

Dammsäkerhet (Svenska Kraftnät)

FOKUSOMRÅDE NATIONELL STRATEGI

Vägledning och stöd för dialog, tillsyn och arbetssätt avseende dammar med otillfredsställande dammsäkerhet.

Naturvårdsverkets tillsynsvägledning inom vattenområdet

Mer kan läsas i Naturvårdsverkets
tillsynsvägledningsplan 2022-2024

Fordonstvättar och verkstäder

- NV utvecklar ett nationellt handläggarstöd för tillsyn av såväl anmälningsskyldiga som icke anmälningsskyldiga fordonstvättar och fordonsverkstäder utifrån befintliga regionala och lokala förlagor.
- Tillsynsmyndigheterna använder det nationella handläggarstödet i en nationell tillsynskampanj. (2023-2024)

Kvalitetssäkrad kontroll – vatten

- Under 2020 och 2021 hade Miljösamverkan Sverige ett projekt om provtagning och flödesmätning på tillståndspliktiga avloppsreningsverk.
- Under 2022 tar NV fram tillsynsvägledning om egenkontroll, flödesmätning och provtagning på avloppsreningsverk. Tillsynsmyndigheterna genomför tillsyn på tillstånds- och/eller anmälningspliktiga avloppsreningsverk avseende egenkontroll och/eller kontrollprogram.

Uppdaterade miljöbalkstillstånd

- NV tar fram en mall för kartläggning av gällande tillstånd för miljöfarlig verksamhet som har meddelats med stöd av miljöbalken och miljöskyddslagen (2022)
- NV tar fram tillsynsvägledning för tillsynsmyndigheternas bedömning av tillståndens aktualitet samt åtgärder som tillsynsmyndigheten kan vidta. (2022-2023)
- Tillsynsmyndigheterna kartlägger gällande tillstånd utifrån från den mall som Naturvårdsverket tillhandahåller och bedömer åtgärdsbehov för verksamheterna. (2022-2024)

Dagvatten

- Nationellt tillsynsprojekt där de kommunala tillsynsmyndigheterna inhämtar information om den kommunala va-huvudmannens egenkontroll av den allmänna dagvattenanläggningen

Grunda havsvikar

- NV och HaV tar fram en gemensam tillsynsvägledning om samordning av strandskyddstillsyn och vattenverksamhet. Klart 2023.
- NV tar med hjälp av HaV fram prioriteringsgrunder för strandskyddstillsynen vid kusten till 2024.
- Naturvårdsverket genomför årligen kunskapshöjande aktiviteter för länsstyrelsen som tillsynsmyndighet.
 - 2022 är det handläggartäffar om strandskydd.
- Länsstyrelserna genomför årligen kunskapshöjande aktiviteter för kommunen som tillsynsmyndighet.

Det här fotot av Okänd författare licensieras enligt [CC BY-SA](#)

Dessutom (ur TVL-planen)

- Vägledning om hamnverksamhet
- Reviderad vägledning om tillstånd till användning av bekämpningsmedel inom vattenskyddsområden
- Vägledning om skrovsanering av fritidsbåtar (publicerad på hemsidan)
- Vägledning om ansvarsutredning förorenade sediment
- Översyn av tillsynsvägledning samt uppdatering av innovativa åtgärder mot PFAS

Jordbruksverkets TVL 2022-2024

Teresia Persson

Vattenmyndigheternas åtgärdsprogram

- Jordbruksverkets åtgärd 6

Jordbruksverket ska vidareutveckla sin tillsynsvägledning för länsstyrelser och kommuner i deras tillsyn av djurhållande verksamheter, jordbruks- och trädgårdsföretag. Jordbruksverket ska även vägleda dessa verksamheter i deras egenkontrollarbete.

Åtgärden ska leda till att växtnäringsförluster till och påverkan från användning av växtskyddsmedel på vattenförekomster minskar, så att den bidrar till att miljökvalitetsnormer för yt- och grundvatten följs.

Vattenmyndigheternas åtgärdsprogram

- Kommunernas åtgärd 2
Kommunerna ska särskilt utöka och prioritera sin tillsyn av
 - a) miljöfarliga verksamheter enligt 9 kap.
 - b) förorenade områden enligt MB 10 kap.
 - c) **jordbruk och annan verksamhet** enligt MB 12 kap.

Detta innebär att kommunerna ska:

- i sin **tillsynsplanering**, prioritera tillsyn av miljöfarliga verksamheter som bidrar till MKN inte följs.
- i sin **tillsyn** av miljöfarliga verksamheter, ställa de krav som behövs där det finns en risk att MKN inte följs...

Fokusområde Jordbruk

- Genom uppföljning av lagefterlevnaden gällande lagring och spridning av gödsel minskar riskerna för läckage av näringsämnen från jordbruk och hästgårdar.
 - Tillsyn i fält
 - Växtnäringstillsyn på hästgårdar
- Tillsynsmyndigheternas förmåga att välja ut och bedriva tillsyn på de jordbruk och hästgårdar som har störst risk för näringsläckage till vattenförekomster ökar.
- Genom utbildnings- och vägledningsinsatser blir tillsynen över växtnäringslagstiftningen mer enhetlig och rättssäker i hela landet.

TVL 2022

Nationellt tillsynsprojekt om integrerat växtskydd

- Integrerat växtskydd syftar till att minska beroendet av växtskyddsmedel i jordbruket, vilket gagnar vattenkvalitén.
- En riskbedömning ska ligga till grund för urval av gårdar som får kontroll – Vatten som ej klarar MKN kan vara ett sådant kriterium
- Hänsyn ska tas till det enskilda jordbrukets förutsättningar och ekonomi...

VÅP
NKP

TVL 2022 forts.

VÅP Strategi

- Hästprojektet 2021
 - Presenterade resultatet från tillsynsprojektet
 - Uppdaterad checklista med fokus på fosfor
 - Infoblad till hästägare om regler för lagring, avyttring och ev. betesmarker.
- Ta fram en riskbedömningsmodell för växtnäringstillsyn på jordbruk och hästgårdar kopplat till tillsynsfrekvens.
- Digitala föreläsningar om lagstiftning mm. inom växtnäringsområdet
 - Växtodlingsplaner
 - Markkartering

TVL 2023

VÅP
NKP
Strategi

- Utveckla vägledningen kring mindre kontrollområden för växtskyddsmedel ex. biologiska växtskyddsmedel, specialodlingar
- Utveckla vägledningen om *lagring* av växtskyddsmedel
- Digitala föreläsningar om lagstiftning mm. inom växtnäringsområdet ex. 22 kg P/ha, nitrat

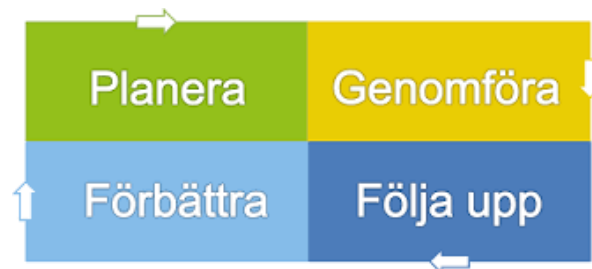
TVL 2024

Strategi
VÅP
NKP

- Nationellt tillsynsprojekt inom växtnäringsområdet
 - Vi är i uppstartsfasen och behöver sätta ramarna om vad som ska ingå i projektet.
 - Ev. uppstart redan i slutet av 2023 för att få en längre tillsynsperiod.
- Utveckla vägledningen kring mindre kontrollområden för växtskyddsmedel
- Utveckla vägledningen om *spridning* av växtskyddsmedel

Egenkontroll

- Vi har direkt vägledning till jordbrukare och hästhållare om egenkontroll på vår webb.
- Under 2021 har vi kompletterat med ett exempel om **Egenkontroll på åkermark**.
 - Idag hänvisar vi till Greppas checklistor (5 st) för hjälp vid egenkontrollarbetet. Något krångligt...
 - Hoppas kunna ta fram en enklare checklista med punkter som jordbrukaren bör vara vaksam på.
- Planerar för att utveckla vår vägledning med ett exempel om växthusodlare - 2025

Vad ska ni göra?

- Fortsätt bedriv tillsyn på jordbruk (med eller utan djur) och hästgårdar
 - Använd gärna våra befintliga checklistor
 - Riskbedöm verksamheterna – Modell för växtskydd finns, växtnäring kommer under året.
 - För att uppnå VÅP + Strategi – prioritera gårdar längs med vattenförekomster där MKN inte uppnås idag.
 - Ställ krav på VU där lagstiftningen inte uppfylls!
- Ta del av vårt vägledningsmaterial/digitala kurser

Tack för oss!

Frågor, mejla oss gärna:

havochvatten@havochvatten.se
kundtjanst@naturvardsverket.se
vaxtnaring@jordbruksverket.se